

כתיבת עבודות ויושרה אקדמית

"רבי אלעזר בשם רבי חנינא "כל האומר דבר בשם אומרו, מביא גאולה לעולם" (מגילה טו, א וגם מסכת אבות ו')

אתגרים אינטלקטואליים בכתיבה אקדמית

(עיבוד מתוך אתר אוניברסיטת פרדו : <http://owl.english.purdue.edu/owl/resource/563/01>)

ומתוך אתר אוניברסיטת באת' - <http://www.bath.ac.uk/library/infoskills/referencing-plagiarism>

כל מי שכותבים עבודה אקדמית עומדים בפני אתגרים אינטלקטואליים בעת הכתיבה. לעיתים נראה כי אתגרים אלה מציבים סתירות :

בכתיבה אקדמית יש :

לכתוב משהו חדש מקורי משלכם	אבל	לפתח נושא בהתבסס על מה שנכתב עליו עד כה
לשפר על בסיס דעות אלה ו/או להתנגד להן	אבל	להתבסס על דעות מומחים ובעלי סמכות
לתרום תרומה משמעותית משלכם	אבל	לתת קרדיט לחוקרים קודמים
להשתמש במילים שלכם ולהשמיע את הקול שלכם	אבל	להתאים את שפתכם לשיח של הקהילה המקצועית כפי שזה נחשף בדברים שאתם שומעים או קוראים

על מנת להתגבר על סתירות אלו חשוב להקפיד על כללי הכתיבה האקדמית המתוארים להלן.

לצטט, לכתוב פרפראזה, לסכם

מה ההבדלים בין ציטוט, פרפראזה וסיכום?

אלה שלוש דרכים לשילוב דברי אחרים בתוך כתיבתכם. המבדיל ביניהן הוא המידה בה כתיבתכם קרובה למקור ממנו אתם שואבים.

ציטוט צריך להיות זהה למקור, והוא מביא **קטע מצומצם** מתוכו. הציטוט חייב לחפוף למקור מילה במילה ויש לקבוע אותו בין גרשיים כפולים. חובה לציין במפורש מי הכותב המקורי, כולל העמוד ממנו נשאב הציטוט. **רצוי מאד להמעיט בציטוטים** ולהביא רק את אלה שיש להם חשיבות מיוחדת בעבודתכם.

פרפראזה מביאה פסקה מתוך חומרי המקור אך בלשונכם שלכם. פרפרזה בדרך כלל מעט קצרה יותר מדברי המקור. היא מתייחסת לחלק רחב יותר של המקור (פסקה או שתיים) תוך תמצות קל שלו. גם כאן יש להפנות באופן מפורש אל הכותב המקורי. שימו לב - פרפראזה אין פירושה שינוי של מילה פה ומילה שם משפת המקור. יש להביע את הרעיון בשלמותו במילים שלכם ובהתאמה להקשר בו הוא נטוע בעבודתכם.

סיכום הוא הבאת הרעיון המרכזי או הרעיונות המרכזיים של המקור במילים שלכם תוך ציון הנקודות המרכזיות בלבד. סיכומים קצרים באופן משמעותי מהטקסט המקורי והם מציגים סקירה רחבה יותר של חומרי המקור. שוב, יש הכרח לציין מיהו הכותב המקורי של רעיונות אלה.

למה להשתמש בציטוט, פרפראזה או סיכום?

בדרך כלל משתמשים בהם כדי

- לספק אסמכתא לטענות או להוסיף להן אמינות.
  - להפנות למחקר או חיבור שמוביל לרעיונות שמועלים גם בכתיבה שלכם.
  - לתת דוגמאות לנקודות תצפית שונות על הנושא הנדון.
  - להסב תשומת לב לנקודה שברצונכם להסכים עמה או לשלול אותה.
  - להאיר ביטוי יוצא-דופן ומיוחד, משפט או כמה, על ידי ציטוט המקור.
  - לבדל את עצמכם מהמקור על ידי ציטוט, כדי לסמן לקוראיכם שהמילים הללו אינן שלכן במקורן.

דוגמה:

מחויבות או שייכות הן הדדיות מטבען. אזרחית אינה יכולה להיות מחויבת לקהילתה הפוליטית אם זו אינה מחויבת כלפיה, ואין היא יכולה להשתייך אליה כל עוד אין הקהילה מקבלת אותה כחלק ממנה. הקהילה הפוליטית אינה יכולה לצפות מחבריה שיפתחו תחושת שייכות כלפיה כל עוד אין היא רוחשת להם, חרף כל שונותם, מידה שווה של הערכה והוקרה, ומשקפת זאת במבנה שלה, במדיניותה, בניהול ענייניה הפוליטיים, בתפיסתה העצמית ובהגדרתה העצמית. אמנם אזרחות שוויונית חיונית לטיפוח תחושת שייכות משותפת, אך היא אינה מספיקה. אזרחות נוגעת למעמד ולזכויות, ואילו שייכות נוגעת לקבלתו של אדם ולתחושתו שהוא רצוי. ייתכן שיש אזרחים וקבוצות הנהנים מאותן זכויות שהשאר נהנים מהן, אך חשים שאינם שייכים לגמרי לקהילה, ושאינן זו קהילתם. קשה לנתח ולהסביר תחושה זו, של מי שהם אזרחים לכל דבר ובכל זאת זרים, אך היא יכולה להיות עמוקה וממשית ולחבל אנושות באיכות אזרחותם ובמחויבותם לקהילה הפוליטית. היא נוצרת גם בשל ההגדרה הצרה והבלבדית שנותנת הקהילה רחבה יותר למושג הטוב הכללי, בשל האופנים המשפילים שבהם היא מדברת על אחדים מהחברים בקהילה, ובשל הדרכים המטלות או המתנשאות שבהן היא מתנהגת כלפיהם. אף על פי שפרטים אלה חופשיים, בעיקרון, לקחת חלק בחיי הקהילה, תכופות הם מתרחקים או נסגרים בגטאות מחשש מפני דחייה ולעג או מתוך תחושת ניכור עמוקה.

דוגמה לציטוט:

"אזרחות נוגעת למעמד ולזכויות, ואילו שייכות נוגעת לקבלתו של אדם ולתחושתו שהוא רצוי" (ביקו, תשס"ה: 64).

דוגמה לפרפראזה:

ביקו (תשס"ה) טוען שיש הדדיות בין תחושת שייכות לקהילה ומחויבות כלפיה. תחושת המחויבות של אזרח לקהילתו תלויה ביחסה של הקהילה כלפיו ויחס זה בא לידי ביטוי במבנה הקהילה, דרכי הניהול שלה, הגדרתה ומדיניותה כלפי אזרחיה השונים. יחס של קהילה לאזרחיה הוא יותר מאשר זכויות פורמליות גרידא, הוא יכול להתבטא בגישה ובהתנהגות כלפי קבוצות שונות בקהילה, יחס שמדיר אותם בחיי הקהילה או לחילופין משייך, משתף ומכבד. צריך להבחין בין אזרחות לשייכות, שכן יכול אדם להיות אזרח בקהילתו אך לחוש מנוכר לה ולא שייך בשל התנהגות מדיירה ו/או משפילה של הקהילה כלפיו.

דוגמה לסיכום אפשרי:

יש קשר הדדי בין אזרחות ותחושת שייכות של אזרח לקהילתו. יחד עם זה ייתכן מצב בו אדם הוא אזרח שווה-זכויות מבחינה פורמלית בקהילה פוליטית כלשהי אולם בו בזמן הוא מנוכר ומודר ממנה בשל אופני התנהגותה ויחסה של אותה קהילה כלפיו (ביקו, תשס"ה).

יתרונות השימוש באזכורים (ציון המקור ממנו נשאבו הציטוט, הפרפראזה ו/או הסיכום)

- מיקום עבודתכם בהקשר, על ידי כך שתראו כיצד היא קשורה למחקר קודם ולוויכוחים אקדמיים עכשוויים בתחום האקדמי שלכם.
- הדגמה של יושרכם האינטלקטואלי על ידי הכרה בהשפעה של עבודתם של אחרים על זו שלכם, ועל ידי הבחנה ברורה בין עבודתם ובין רעיונותיכם שלכם.
- הזדמנות לקורא של עבודתכם להמשיך ולחקור את הנושא על ידי חיפוש מקורותיכם וסקירה שלהם יותר לעומק.
- קבלת משוב וציון על עבודה שהיא שלכם, כך שתוכלו להבין כיצד לשפר ולפתח את יכולתכם לכתוב ולהביע את עצמכם באופן ברור.

מהי גניבה ספרותית?

מעובד מתוך אתר אוניברסיטת באת' - <http://www.bath.ac.uk/library/infoskills/referencing-plagiarism>

גניבה ספרותית (פְּלַגְיַאט) משמעה שימוש בעבודה של אדם אחר, אם פורסמה ואם לא, ללא הכרה הולמת. היא תוארה כ:

"...הצגת עבודתו של אדם אחר כשלך לשם תועלת אישית, בין אם בכוונה ובין אם לא".

(Carroll, 2002, עמ' 9)

יש סוגים שונים של גניבה ספרותית ונדגים אותם בהמשך. כעקרון, אם אתם מצטטים עבודה של אדם אחר או עושים לה פרפראזה, חובה עליכם לתת לכותב קרדיט על כך. אם לא תעשו זאת ייתכן כי תואשמו בגניבה ספרותית של עבודתם של אחרים, ובהטעיה בנוגע למקור רעיונותיכם. ראו דוגמאות בסעיף סוגי גניבה ספרותית.

כשאומרים שיש לתת קרדיט לכותב/מפרסם המקורי של העבודה הכוונה היא להכיר בזכותו של הכותב על עבודתו ורעיונותיו על ידי איזכור העבודה בצורה הולמת. תוכלו למצוא הסבר ודוגמאות בסעיף במה עלינו להכיר.

עבודה עשויה לכלול סוגים רבים של טקסטים השאובים ממקורות מגוונים: כגון דוחות, ספרים, אתרי אינטרנט, כתבות בעיתונים ובכתבי עת, מחזות, מאגרי תמונות וקבצים אלקטרוניים, כמו גם מקורות שלא פורסמו כגון חיבוריהם של סטודנטים אחרים, תמסירים מהמרצה ואימיילים אישיים.

אין צורך להפנות למקורותיכם כאשר מדובר בידע מקובל וכללי בתחום האקדמי הנדון; זאת מכיוון שמידע שכזה ידוע לרוב ואינו נתון למחלוקת. דוגמאות למידע שכזה הן תאריך ההתנקשות בראש הממשלה יצחק רבין; הנוסחה להמרת פרנהייט לצלזיוס; והתוצאות של הבחירות לכנסת בשנה נתונה, מדינות ביבשת אירופה, ועוד (אך לא הסיבות לרצח ראש הממשלה, או מדוע זכתה מפלגה זו או אחרת בבחירות כי עניין זה נתון לדעה אישית ופרשנות).

עם זאת, זכרו כי מה שעשוי להיחשב דבר הידוע לכל עבור קבוצה אחת עלול להיות פחות ידוע עבור אחרת, או אפילו נתון לוויכוח בחוגים מסוימים. ייתכן כי כדאי שתבקשו את עצתם של מרציכם. בכל מקרה של ספק, תמיד צטטו את המקור שממנו שאבתם את הנתונים או המידע.

במקרים מסוימים (בעיקר כאשר מדובר בתמונות) אין זה מספיק להכיר בכך שמדובר בעבודתו של אחר; עליכם גם לבקש את רשותו על מנת להשתמש בה. הדבר נכון כאשר מדובר בעבודה המוגנת על ידי זכויות יוצרים (כגון יצירות ספרותיות ו/או סרטים).

גניבה ספרותית עצמית

אם אתם מעתיקים עבודה שכתבתם עבור משימה אחת ופשוט מדביקים אותה עבור משימה אחרת מדובר בגניבה ספרותית עצמית. אתם מעתיקים עבודה במרמה, אפילו אם מדובר בעבודה שלכם. אם במשימה אתם מסתמכים על עבודה שהגשמתם בעבר, עליכם לצטט את עבודתכם השנייה, בדיוק כפי שתעשו עם כל מקור אחר.

האיסור נובע מכך שבדק העבודה עשוי לתת לכם נקודות עבור מקוריות. לכן, אם אתם משתמשים בחומר עליו כבר קיבלתם קרדיט ממשימה קודמת, למעשה תקבלו נקודות כפולות עבור מערך אחד של רעיונות!

סוגי גניבה ספרותית

יש דרכים רבות לבצע גניבה ספרותית של עבודות של אחרים. להלן מספר דוגמאות:

העתקת קטעים שלממים של טקסט ללא שימוש במרכאות וללא הכרה הולמת; לדוגמה, העתקת טקסט מאתרי אינציקלופדיה או מעבודות מחקר מקוונות והדבקתו, או העתקת עבודות או תוצאות מחקר מעבדה שנכתבו על ידי סטודנטים אשר לקחו את אותו הקורס בשנים קודמות.

העתקת טקסט וביצוע שינויים מאוד קטנים, וללא הכרה הולמת. זוהי דוגמה לפרפראזה שאינה מקובלת.

העתקת תמונה או תצלום מהאינטרנט, ללא הכרה הולמת. אם אתם משתמשים בתמונות המוגנות על ידי זכויות יוצרים חובה עליכם גם להשיג רשות מבעל הזכויות.

העתקת מנגינה של שיר במשימה של כתיבת שיר, ללא הכרה או רשות מבעל זכויות היוצרים (במידת הצורך).

שימוש בגיליון נתונים, ללא הכרה הולמת.

שכפול עבודתכם שלכם (גניבה ספרותית עצמית), לדוגמה על ידי הגשת כמעט בדיוק את אותה העבודה בשתי משימות שונות.

(בתכנות מחשבים) שימוש בקוד אשר פותח על ידי אדם אחר ללא הכרה בו/בה כאדם אשר פיתח אותו.

ציטוט מתוך עבודה שהופיעה בתוך מקור אחר, ללא אזכור הופעתה בתוך מקור אחר. כך נוצר הרושם שקראת עבודה שלמעשה לא ראית ולא קראת, אלא רק נפגשת בה תוך כדי קריאתו של מקור אחר.

הימנעות מגניבה ספרותית

גניבה ספרותית לעיתים קרובות איננה מכוונת. להלן שתי אסטרטגיות מפתח להימנעות מגניבה ספרותית:

הימנעות מגניבה ספרותית על ידי ניהול מקורות

להלן דרכים לניהול נכון המקטין את הסכנה להיכשל בגניבה ספרותית:

- רישום חומרי הקריאה והאזכורים תוך כדי התקדמות. רישום זה חוסך זמן ולחץ בטווח הרחוק מכיוון שיהיה קל יותר לאזכר בעבודתכם באופן נכון.
- הבחנה בין ציטוטים ישירים ובין המחשבות והרישומים האישיים שלכם. אם אתם מעתיקים ציטוט ברישום שלכם אל תשכחו לתעד את כל המידע לו תזדקקו אם תחליטו מאוחר יותר להשתמש בציטוט במשימתכם, כגון מספר העמוד ומידע ביבליוגרפי מלא.
- אם תבצעו קריאת רקע בעזרת האינטרנט, רשמו לעצמכם את כתובתו המדויקת של האתר.

ייתכן כי יהיה זה שימושי להשתמש באפשרויות של ה-WORD לרישום מקורות או [בתכנה לרישום ציטוטים וערכים ביבליוגרפיים](#) על מנת לתעד את האזכורים (=הפניות) שלכם באופן מסודר כך שניתן יהיה למצאם במידת הצורך.

הימנעות מגניבה ספרותית על ידי ניהול זמן

גניבה ספרותית עלולה להיות תוצאה של ניהול זמן שגוי ושל לחץ ממועד ההגשה ההולך ומתקרב. הבעיה חמורה אף יותר אם יש להגיש מספר עבודות באותו הזמן.

גניבה ספרותית עשויה להיות לא מכוונת ותוצאה של חוסר זהירות, אך זוהי עדיין גניבה ספרותית. זכרו כי אנשי אקדמיה רגישים מאוד להבחנה בגניבה ספרותית מכיוון שהם שולטים בספרות של הנושא הרלוונטי ורגישים לשינויים בסגנון הכתיבה.

נהלי משמעת, אפילו סילוק מהמכללה, עלולים לחול במקרים חמורים, כאשר הוכח כי הייתה גניבה ספרותית.

כיצד יש להפנות למקורות וכיצד לרשום אותם ברשימה הביבליוגרפית?

ראו את אתר הספרייה "[כללי רישום וציטוט ביבליוגרפיה](#)".

שימו לב שלתחומי דעת שונים יש כללים שונים.

עליכם לבחור את ההנחיות התואמות את תחום הדעת בו נכתבת העבודה.

שימו לב לכך שיש כללים לשימוש הוגן בתמונות המופיעות באינטרנט ובדקו מהם באתר

הספרייה (ראו חלק מהם בנספח למסמך זה).

ביבליוגרפיה

Carroll, J., 2002.

A handbook for deterring plagiarism in higher education.

Oxford: Oxford Centre for Staff and Learning Development.

נספח

הפנייה לתמונות מהאינטרנט

תמונות מהאינטרנט מוגנות על ידי זכויות יוצרים וייתכן כי תצטרכו לבקש רשות לפני העברתן לעבודתכם.

1. הפנייה לתמונות הלקוחות מאתר אינטרנט. יש לציין:

מאייר/ארגון, שנה. כותרת [מקוון]. מקום הפרסום: מוציא לאור. זמינה ב: כתובת האתר.

דוגמא:

NASA, 2011. The way home [online]. Washington: NASA. Available from:

<http://www.nasa.gov/multimedia/imagegallery/iotd.html>.

2. הפנייה לתמונות שנלקחו מ-Google Images:

כאשר מאזכרים תמונה שנמצאה באמצעות Google Images עליכם לוודא כי המידע שנכלל

באזכור שלכם מתייחס לעמוד האינטרנט המקורי ממנו לקח גוגל את התמונה. יש לציין:

מאייר/ארגון, שנה. כותרת [מקוון]. מקום הפרסום: מוציא לאור. זמינה ב: כתובת האתר.

דוגמא:

Keyrus, 2008. Strategic management [online]. Keyrus: Strombeek- Bever, Belgium.
Available from: <http://www.keyrus.be/solutions/challenges/page.aspx/159>

כדי להגיע לאתר המקורי בו פורסמה התמונה הקליקו על התמונה שבאתר הגוגל, ונסו למצוא את המידע הרלוונטי להפנייה שלכם.

3. תמונות מוויקיפדיה:

על מנת למצוא מידע ביבליוגרפיה או אתם זקוקים כדי לאזכר תמונה מוויקיפדיה, כל שעליכם לעשות הוא ללחוץ פעמיים על התמונה בכתבת הוויקיפדיה. בעקבות כך ייפתח דף המכיל מידע כגון כותרת, יוצר, תאריך וכתובת האתר. לגבי תמונות אלה יש לציין: מאייר/ארגון, שנה. כותרת [מקוון]. מקום הפרסום: מוציא לאור. זמינה ב: כתובת האתר.

דוגמא:

Reinikainen, J.S., 2005. Isle of Wight coastline [online]. San Francisco: Wikimedia Foundation. Available from:
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Isle_of_Wight_coastline.jpg.

תמונות, כמו גם מאמרים אשר פורסמו בוויקיפדיה, הם תרומות מהציבור הכללי. חשוב לזכור כי עליכם לשקול מהי רמת הדיוק שלהם לפני שתכללו אותם בעבודתכם.